

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 35 pöta ök won sëen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng äa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilën wë Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retëng äa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaauro yak pi Yesuu ya retëng weëre kosangring mäneimauta ngönte retëng äa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës räaut *1:1-13*

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *1:14-9:50*

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *10:1-52*

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut *11:1-15:47*

Yesu wal äaut *16:1-8*

Yesuu ëö pet elmëaut *16:9-20*

Son i yamëaupök ngönën ök maima

(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës räak epël oröa.

² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epël retëng äa.

“Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’ ”

⁴ Aisaia pim retëng äa pöl Son i yamëa pöp yang pultak oröak ngön epël äa. “Arim utpetat sëp wasën

ne ar i nimëëmaan. Pël ëën Anutuuk arim utpetat ent ë nuulapnaan.”

⁵ Pël maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omën narö selap pim naë së ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö urëëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima.

⁷ Ngönte pöt epël ök maima. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp.

⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëëngk Pulöök nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa
(*Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan së oröön Sonök Yotanëk i momëa.

¹⁰ Pël ëën imeriaan yaaprem itaangkën kutömwer këm nga ëën Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa.

¹¹ Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne nimëën ya kë sak niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa
(*Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Pël yemaan Pulöök tapëtakëër yang omën wonrekë wes mëën sa.

¹³ Pörek së akun 40 wëën Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekarak wëën enselöröak kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngës rëa
(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Son wii kaatak moulmëën wëën Yesu pi Kalili yangerak së oröak Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëëa.

¹⁵ “Akun temanöm yesën Anutuuk peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëën koira
(*Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11*)

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa.

¹⁷ Pël ëën epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook arpim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëën niulëëmaan.”

¹⁸ Pël maan piarip tapëtakëër piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa.

¹⁹ Pël ëën pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëën itena.

²⁰ Pël ëäk piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëën sëp mowesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa
(*Luk 4:31-37*)

²¹ Pël ëäk pit Kapaneam kak së oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngës rëak ngönën ök mëëa.

22 Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa.

23 Pël yaëen akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëëa.

24 “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.”

25 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.”

26 Pël maan urmerap orööpënëak omnamp mök ë moolaan së ngentiak wiaan ngönëër oröak sa.

27 Pël ëen omnarö yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo.”

28 Pël ëen ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

29 Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa.

30 Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa.

31 Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëen tapëtakëër koröp es nga pöt won sëen kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)*

32 Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa.

33 Pël ëën kak pökörö ka kanrak së rongan ëa.

34 Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ewatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

*Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa
(Luk 4:42-44)*

35 Röök nginömööring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa.

36 Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së

37 koirak epël mëëa. “Omnarö niin ap yewas.”

38 Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.”

39 Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

*Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa
(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)*

40 Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”

41 Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.”

42 Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa.

⁴³ Pël één teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa.

⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

⁴⁵ Pël één Yesu pi ka kaöatë yoolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak

² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö één ka kanëreta il wariak wëa. Pël één Yesuuk pitën ngönën ök yemaan

³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa.

⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëën irëa.

⁵ Pël één Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem rupp, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.”

⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörök wëa narö kat wiak epël kön wia.

⁷ “Elei, omën epop pi oröp eënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëetep.”

⁸ Pël yaëen Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol eënak kön ke pil yawi?”

⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkente. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën eën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Eën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet.

¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa.

¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.”

¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël eën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën äaut.”

*Yesuuk Liwai pimëen koira
(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö eöökël yesën omën selap pim ënëm sëen ngönën ök mëëa.

¹⁴ Pël ëak pörekaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëen itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

15 Pël äak Yesuun yas maan pim kaatak sê wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök.

16 Pël ëen Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëel mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol ëënak omën takis yewauröere utpet onnaröaring kaömp ngawi yen?”

17 Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yau-manringörökëer rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

*Kaömp ngës yooläauta ngönte
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Akun pötak Sonë ruuröere Parisi onnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëen omën narö Yesuu naë sê epël mëak pëel mëëa, “Sonë ruuröere Parisi onnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?”

19 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karuröak yaköm ëen kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëen kaömp ngës olëak naöpan.

20 Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötökökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna

pötakökäär nem ruurö neen yaköm eën kaömp ngës olëak öpnaat.

²¹ “Omën namp poë koröp ngolöpöökaan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël eëpna pöt poë koröp ngölöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat.

²² Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël eëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël eën pol koröpwerta utpet eëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk eëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

*Akun kë yesauta ngönte
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa.

²⁴ Pël yaëen Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Pit tol eënak yaé?”

²⁵ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këenëen ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?”

²⁶ Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu eöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökäär nëmpanaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut

mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?”

²⁷ Pël mëak epël mëëa. “Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën.

²⁸ Pötaanök Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ru-ruröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa (Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa.

² Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa.

³ Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkëël tau.”

⁴ Pël mëak omnaröen epël pëël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Omnarö ompyaö mowasëpen ma utpet mowasëpen?” Pël maan pit nerek nemaan.

⁵ Pël yaëën pi pitëm lup kosang yaauten ya këlangön ëën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan mores el mëën kosang sa.

⁶ Pël ëën Parisi omnarö ka tomök së tapëtakëër Erotë omnaröaring pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Omnarö i kaöök wa rongan ëa

⁷ Yesu pi pim ruurö koirak i kaöök sē wēen Kalili yangerakaan omēn selap pan pitēm ēnēm sa. Pörö pēen won, Yutia yangerakaanre

⁸ Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanē ēngk komuntakēlaanre Taaiaare Saiton ka pöörarēaan omēn selap pan pim yaautōn kat wiak sē orōa.

⁹ Pēl ēen omēn selap pörö pi ngepre un elmēēpanēak pim ruurōen wang naō temanōm wes ulmēēpēnēak mēēa.

¹⁰ Omēn selap pan ompyaō mowesa. Pötaanök omēn ēmpölre yaumanörö pi mēsēl elmēēpēnēak sē ngepre un elmēēpanēak wangaōon mēēa.

¹¹ Pēl ēen omēn urmerarōaringörōak Yesuun ite-nak pim ingrak rar rē wesirak ngōn ēak epēl mēēa. “Ni Anutuu Ruup.”

¹² Pēl yemaan pit pim songōnte tekeri wesak apanēak kosang wesak nga mēēa.

*Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pörö wa ulmēa
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Wē akun nentak pimēnt rosir naōök sē wē pim ru öpēnēak kent kön wiaurōen yas maan pim naē sē rongan ēa.

¹⁴ Pēl ēen omēn 12 pörö ru wesak piiring wē ngōnēn ök maöre

¹⁵ urmerarō waō ē momē pēl ēēpēnēak mēēa.

¹⁶ Pim omēn 12 ēak wa ulmēa pörö eporō. Sai-monōn yapin ngolöpēt Pita mēēa.

¹⁷ Pēl ēak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripōn yapin ngolöpēt Poanesis mēēa. Tiarim ngōntak tangre kaō pōta ökaar pēl apenaat.

18 Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatasre Saimon Selot pël yamëea pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire

19 ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte

(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Yesu pi kaatak së wëen omën kësang pan kaalak wa top yaëen pit ruuröa kaömp nëmpna mopët won ëa.

21 Pël yaëen pim ëlre nang kat wiak, “Kön irikor yaalmë,” pël mëak koirëpënëak sa.

22 Pël ëen ngön kosangötë ngarangk Yerusalem kakaan sa pöröak epël mëea. “Urmeraröa kaöap, Pielsepul, pim lupmeri wëen pöpë weere kosangöök urmerarö waö ë yamë.”

23 Yemaan wa top elmëak ngön nokoliil nent epël mëea, “Setenök tol ëak pimënt waö elmëepën?”

24 Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak pöt naön ëëpnaat.

25 Ën ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen ka kosaö wiaapnaat.

26 Tapël Setenök werak pimënt möak waö elmeëpna pöt pangk kosang sak naën ëëpnaat. Pi kö sëpnaat.

27 Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

28 Ne yaap niamaan kat wieë. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet wesak mapna pöt

Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat.

²⁹ Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolan, om kosang wiaapnaat.”

³⁰ Ngön pipët, “Pim lupmeri urmerap wë,” mëëa pötaanök pil mëëa.

*Yesuu ëlre nangaröa ngönte
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Ngön pipot ök yamëem wëën pim ëlre nang ka tomök së wë orööpënëak kakaatil ngön wes mëa.

³² Pël ëën Yesu pi omnaröa öngpök wëën epël ök mëëa. “Nim ëlre nang tomök wë niin ya.”

³³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nem ëlre nang talörö?”

³⁴ Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëëa. “Nem ëlre nang pörö eporö.

³⁵ Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

*Omnant öpöt olëauta watepang ngönte
(Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Yesu pi kaalak i kaö ëöök së këëkë wesak ngönën ök mëëa. Pël yaëën omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëën pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëën omnarö yangerak wëa.

² Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës rëak epël mëëa.

³ “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa.

⁴ Pël èen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na.

⁵ Èn nant këlöökë rangk ngentia. Pël èen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa.

⁶ Pël èen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök.

⁷ Èn nant nönötë öngpök olëa. Pël èen nönöt oröak ngep èen sësë ëak mos ëa.

⁸ Èn nantökëer yang kolaptak olëa. Pël èen pötökëer aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëet 30, nemorëet 60, nemorëet 100 pël uta.”

⁹ Ngön pipët maö së epël mëak pet ira. “Ka-tringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi tol èenak watepang ngönöt mapënëak mëä

(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëäutë songönötön pëel mëä.

¹¹ Pël èen epël mëä. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Èn omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak.

¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëepök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpöt olëauta watepang gönta songönte
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Pël mëak epël mëä. “Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ëwat sën?”

14 Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa.

15 Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëer wais wak sëpnaat.

16 Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëer kent kön wiak wak öpnaat.

17 Pël ëak lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën pitëm Anutu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat.

18 Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak

19 wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëën ngönën mos ëëpnaat.

20 Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuwesi ngönte
(Luk 8:16-18)

21 “Talëpök esuwes mangiak wak së kapita öngpök mëëre urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat.

22 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat.

23 Katringëpök ngön epët kat wiip.”

24 Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat.

25 Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan jaaröauta watepang ngönte

26 Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat.

27 Pël ëak rö kan ka uröore këtëk wal ëak wë pël yeem rëngap jaaröön pöta songönte köpël öpnaat.

28 Yanger pimtök kaamök elmëën rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët utöpnaat.

29 Pël ëak köp sëën omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

*Këra lëlëp kotupë watepang ngönte
(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)*

30 Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am?

31 Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas.

32 Pël yaëetak oröakökëer pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëën intörö wais ngentiak kët kosöptak wëëre ka ëp wi pël yaë.”

33 Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sëpnaat ök maima.

³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimtë ruuröaring pëen wëakëer war wesak ök maima.

*Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëea. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.”

³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëen sëp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa.

³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa.

³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rereкта rangk ka uraan it moilak epël ök mëea. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeëp ya ngës naën ma?”

³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëea. “Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëen i kaö wiap sa.

⁴⁰ Pël ëen pitën epël mëea. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?”

⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëea. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5

*Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak së oröa.

² Pël äak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan së pi koira.

³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaaup.

⁴ Omnaröak kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëere seenötök të pël ëen wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö moröpënëak yaëen pangk naën yaaup.

⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pimtök pimtë koröpö kël möeimën utpet äaup.

⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö së rar rë wesirak yaya yamëem

⁷ ngön äak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan.”

⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan oröak se,” pël ök mëëa pötaanök.

⁹ Pël äak Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.”

¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. “Ten yang epër sëp wasënaataan waö elnëëngan.”

¹¹ Pël ëen yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa.

¹² Pël äaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.”

¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i

nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

14 Pël één pol ngarangkörö kas sê kaare yang pörökë omën wëauröen ök më pet ira. Pël één omnarö itaampënëak sa.

15 Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë sê oröak itaangkën omën urmerarö selap pi-ikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas ëa.

16 Pël yaëën itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëëa.

17 Pël één pit Yesu pitëm yanger sêp wesak sêpënëak ke urak mëëa.

18 Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sêpënëak ke urak mëëa.

19 Pël yaëën Yesuuk ke mourak epël mëëa. “Nim kak sê nimoröaring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.”

20 Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maö sa. Pël één pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël sê oröak i pisöök ngentiak wëen omën kësang pim naë sê oröak wa top ëa.

22 Pël yaëën ngönën tupta ngarangk namp yap-inte Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak

23 kosang wesak epël mëëa. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.”

24 Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

25 Pël yaëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak won saup wëa.

26 Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël ëen yaumante won nasën om ëeim wëa.

27 Öng pöpök Yesuu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuu kasngaël së pim ulpëenëpök mësël elmëa.

28 Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa.

29 Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men ëen pim koröpö taë sa.

30 Pël ëen Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenëpök mësël yaalnë,” mëak pëel mëëa.

31 Maan ruuröak epël mëëa. “Omnarö selap wë naröak mök ë yanimëërek, “Talëpök neek mësël yaalnë?” pël angan.”

32 Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ewat sëpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa.

33 Öngöp pi pöt pim koröpöök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë së pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa.

34 Pël maan puuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak së ompyaö öm.”

35 Öng pöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkëpë kaatakaan së ngarangkëpön epël

mëea. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuu-
laup koirak waisngan.”

³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkepön
epël ök mëea. “Kön selap eënganëp om kön wi
kosang newas.”

³⁷ Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare
Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa.

³⁸ Së ngönën tupta ngarangkepë kaatak oröak
omën selap pan pit ingre këlél aö ngön kaëp kaö
aim wëen itena.

³⁹ Pël ëak kakaati së omnaröen epël mëea. “Ar
tol eënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel
nawiin om ka ura.”

⁴⁰ Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël eëen pit koö
ë mëen yaaröön ëlre pepaarring pim ruurö pëen
koontupë wieëa pörek ilëa.

⁴¹ Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëea.
“Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni
wal eëmëak yeniak,” pël apenaat.

⁴² Maan tapëtakëer koontup wal ëak sak waisö
ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël
eëen omnarö itenak yaan utpet sa.

⁴³ Pël yaëen omnaröen ök mepanëak kosang we-
sak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak
mëea.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena (Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu pi kaare yang pör sëp wesak pimtë ka
songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa.

² Së wëen ngëëngk akunet temanöm sëen ngönën
tuptak së ngönën ök mëea. Pël eëen omën selap kat

wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Èwat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë.

³ Tiar piin ëwat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Èn koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa.

⁴ Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëëröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.”

⁵ Kak pörökörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën äautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët nampnamp pim moresiar rangk mowiak ompyaö mowesa.

⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

*Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa
(Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima.

⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës rëak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa.

⁸ Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa.

⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa.

10 Pël mëak epël ök mëä. “Kak nerek sē oröak ka ilanē piptak pēen wē olëak oröak sēn.

11 Kak nerek sē oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaēen pöt kasēng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sēen pitëmtë songönöt kön wiipnaan.”

12 Pël maan pit sē lup kaip tiipënëak ngönën ök mëä.

13 Pël yeem urmerarö selap waö ë momëere yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

Erotök maan Son mëna
(*Matu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9*)

14 Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang ompak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëä. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retēng pipot yamēngk.”

15 Narëak Yesuun, “Elia,” pël mëä. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.”

16 Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëä. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wē.”

17-18 Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëä. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëä pötaan pi wali wak wii tēa.

19 Erotias Sonë piin nga mëäutaan ya sangēn kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sēp wesa.

20 Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait

elmäa. Pël yaëen yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

21 Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa.

22 Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koon-tupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nimpaat.

23 Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.”

24 Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëel mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.”

25 Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëer söwarweri wiak nampëak kent yaë.”

26 Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa.

27 Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak

28 kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena.

29 Pël èen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)*

30 Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa.

31 Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëëre kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.”

32 Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

33 Pël yaëen omën selap pitëmtok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet rëak oröa.

34 Pël èen Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak ngönën ngönöt selap ök mëëa.

35 Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek

36 ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.”

37 Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?”

38 Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,” pël mëëa.

39 Pël èen omnaröen nönö mö mäak rek mäak wel aisapënëak mëä.

40 Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël äak wel aisä.

41 Pël èen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mäak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël äak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena.

42 Pël èen pit pourö nak kep wesak

43 kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ää.

44 Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

45 Kaömp na pet irën tapëtakëer Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëä.

46 Pël èen yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraök isa.

47 Pël èen koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëä.

48 Pël äak pi itaangkën kentö sëpnalaan yamöön pit weë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë orök il mowasëpënëak ää.

49 Pël yaëen pit itenak kas kësang äak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mäak merëk ää.

50 Pit pourö itenak kas kësang èen pël ää. Pël yaëen teënt epël mëä. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”

51 Pël mäak pitëm naë wangaök ilaan kentö leng ää. Pël èen pit yaan sak ngön won sak wëä.

⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte engk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yangerak omnarö ompyaö mowesa

(Matiu 14:34-36)

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yangerak së oröak wangaö leng ë ulmëa.

⁵⁴ Pël ëën wangaöökaan yaaröön tapëtakëër omnarö Yesuun itenak

⁵⁵ kaatë pöömpö së yaumanörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima.

⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëën kautak pëen mësël ëak ompyaö sëpënëak kék mëëa. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte

(Matiu 15:1-9)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa.

² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena.

³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö.

⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö.

5 Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mēëa. “Nim ruurö pit tol ēēnak tenim kaōarōa ngön kosangöt ilak pitēm moröt i nairēn omnant wak yen?”

6 Maan epël mēëa, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaō omēn Aisaia pim ngaanēēr arimēēn ngön ēa pöt kē yaarö. Pöt epël.

‘Omēn eporö pitēm kēmötök neen yaya yanēm pitēm lupötök kēēpöt yaalnēaurö.

7 Pitēm ngönöt nem ngön kēēta urtak wiak nener rē yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenēaan itaangkēn mos ē yaë.’

8 Ar Anutuu ngön kosangöt moolēak arimtē ngönöt kosang wesak wak wēaurö.”

9 Pël mēak epël mēëa. “Arim ēarōa ngön kosangöt ulöl wesak aō imeē Anutuu ngön kosangöt utpet wesak komun yauraurö.

10 Mosesök kosang wesak epël ēa. ‘Nim ēlre pepaarē ngön ngar wak ompyaō elmē.’ Ēn nenteta epël. ‘Omēn namp pim ēlēpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mēn wel wiip.’

11 Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ēlre pepaar omēn nenten ap yewasēn omēn pim piarip kaamök elmēēpna pöt pim naē wiaan pōten, “Ne omēn epēt Anutuun yaō ēaup,” yemaan’

12 arök pim ēlre pepaarē ikanöök wē kaamök elmēēpna pöt il yemowariaurö.

13 Ar pël yeem arim ēarōa ngön kosangötë ēnēm yeē pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omēn utpet munt nantta yaaurö.”

*Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan
(Matiu 15:10-20)*

¹⁴ Yesu pi pël mäak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mëëa. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë.

¹⁵ Omën nëën yaatak yes pipotök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan jaarö pötök lupmer utpet yewas.

¹⁶ [Katringöpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mäak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëël mëëa.

¹⁸ Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëën yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën?

¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëen ya jaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëëa.

²⁰ Pël mäak yal menak epël mëëa. “Lupmeriilaan omnant apër jaarö pötök utpet yaniwas.

²¹ Omën lupmeriaan jaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö,

²² war, omën utpet panëët, morök, omën kewil-ringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor.

²³ Omën utpet pipotök omën lupmeriilaan apër oröak lupmer utpet yaniwas.”

*Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa
(Matiu 15:21-28)*

²⁴ Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia kak naë së oröak ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp wëaap tol ëak ëlëëp öpën?

25 Tapetakäär öng namp pim wäaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wäaup yak Yesuu naë së pim ingrak tok oria.

26 Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëepënëak ke urak mëea.

27 Pël ëen Yesuuk epël mëea. “Rungaarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.”

28 Pël maan öngöpök kangüir epël mëea. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungaarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.”

29 Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.”

30 Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan oröak sëen ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

31 Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa.

32 Pël ëen omën ngön won katun namp pim naë mësak së mores rangk mowiipënëak ök mëea.

33 Pël ëen omën pöp omnaröa naëaan mop nentakël mësak së ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak waasöp ngësak yangapöök wa momëak

34 kutömweriil iteneë ëm mëak omnampön epël mëea, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.”

35 Maan katëep kan tëen yangapööta kaip tiin ngön yaap ëa.

³⁶ Pël yaëen Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëën kaö sa.

³⁷ Pit yaan panë sak epël mëëa. “Omnant pout ompyaö wes pet yair. Katunörö kat nga mowasööre ngön wonörö ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Matu 15:32-39)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa.

² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes.

³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.”

⁴ Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?”

⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa.

⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena.

⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampënëak mëëa.

⁸ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa.

⁹ Omën kaömp na pörö selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën

10 tapetakäär ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yangerak sê oröa.

*Parisi omnaröak retêngtaan mëea
(Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)*

11 Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë sê oröak kutömweri retêng nent oröön itaampënëak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela.

12 Pël ëen pi ya këlangönring ëm mëak epël mëea. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëenak ya retêngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retêng nent naalniingan.”

13 Pël mëak sêp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

*Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte
(Matiu 16:5-12)*

14 Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëen om kopët nent wangaöök wieëa.

15 Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëea. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëen.”

16 Pël maan pitëmënt neneren epël mëea. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.”

17 Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëea. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëen neneren yemak? Ar songönten ewat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma?”

18 Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkën ëëre katöt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma?

19 Ne kaömp 5 pöt kom äak omën 5000 pörö mangkën neën kaut om wiaan wak kër tol äak waulön peö äa?” Pëel maan, “12,” mëëa.

20 Ën kaömp 7 äak kom äak omën 4000 pörö mangkën neën kaut om wiaan kër tol äak waulön peö äa?” Pëel maan, “7,” mëëa.

21 Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?”

Yesuuk Pesaita kak omën it il tēja namp ompyaö mowesa

22 Yesure ruurö Pesaita kak së oröak wëën omën naröak omën it il tēja namp Yesuu naë wak së mësël elmëepënëak ke urak mëëa.

23 Pël ëën omën it il tējaupë moresi wak kaöökë wilëngkëël së ulmäak itöörarë waasöp mongësak mores kepönöök mowiak pëel mëëa. “Omnantön ityaangkën ma?”

24 Maan it il tējaupök it ngaulak epël mëëa, “Ne omnaröen itaangkën këraatë ökörö sak waisak yaë.”

25 Pël maan Yesuuk pim mores itöörarë mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngëna. Pël äak omnant kamaarekre naë wieëa poutön këëkë pan itena.

26 Pël ëën Yesuuk, “Ka epöök ilangan,” pël mëak pim kaatakë wes mëën sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mëëa

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu pi pim ruurö koirak Sisaria Pilipai kakë naë ka kot wieëa pötëël sa. Kamtaöök yesem Yesuuk epël mëak pëel mëëa. “Omnarö neen talëp aim?”

28 Pël maan epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak ‘Tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.”

29 Pël maan epël mëëa. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

30 Pël maan omnaröen pim songönte ök mapanëak nga mëëa.

*Yesuuk pimtë wel wiipna ngönte war wes mëëa
(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)*

31 Akun pötak Yesuuk ngës rëak war wesak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangöte ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë wal ëëmaap.”

32 Ngön pöt war wesak ök mëëa. Pël ëën Pitaak pëëntak koirak së ngës rëak nga mëëa.

33 Pël ëën kaip ti ruuröa ngësël iteneë Pitaan nga mëak epël mëëa. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

34 Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm elnëëp.

35 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëënre nem ngön ompyautaan yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet orö morëëpnaat.

36 Ën namp yangerakë omnant pout kent äak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëepën? Pël naëpan.

37 Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kanguir mampën?

38 Namp pi omën utpet äak Anutuun kön wi kosang newasën yaaö eporöa tekarak wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin öö ëëpna pöp pi Omën Këep nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

1 Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring jaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

2 Kët 6 äak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son porö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël äak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa.

3 Ulpëenëp kölam panë tëen ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa.

4 Pël ëën pit itaangkën Eliaare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa.

5 Pël yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent äak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëen, nent Eliaëen äak.”

6 Ruurö pit yaan sak reireë yaurem Pita pi köntak pël mëëa.

7 Pël yaëën tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëën Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.”

8 Pël maan pit it nalaan nal äak itena pöt Yesu pimënt wëa.

9 Pit rosiraööökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.”

10 Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?”

11 Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet rëak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?”

12 Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu Yaö Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak äaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pöta songönte tol nent?”

13 Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pöl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampöökaan urmerap waö ë momëa (Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Pit rosiraööökaan ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa.

15 Pël yaëen omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapêtakëer sê koirak yoöre ërëp mëea.

16 Pël ëen pi epël mëak pëel mëea. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?”

17 Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëea. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais.

18 Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëen pangk naën yaë.”

19 Maan Yesuuk epël ök mëea. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëel arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waiseë.”

20 Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapêtakëer yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa.

21 Pël yaëen Yesuuk pepapön epël mëak pëel mëea. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëea. “Kotuukëer.

22 Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak es-uwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.”

23 Maan Yesuuk epël mëea. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.”

24 Pël maan tapêtakëer rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëea. “Ne kot nent kön wi kosang

yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.”

²⁵ Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.”

²⁶ Pël maan urmerap ngön kaëpëer oröak sëpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël äaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa.

²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa.

²⁸ Pël äak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëëntak së epël mëak pëël mëëa. “Ten tol äak waö elmëënëak poprak äan?”

²⁹ Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar äa

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Pit yang pör sëp wesak Kalili yanggerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëëp sa.

³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap.”

³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëen pëël mapënëak äak kas ëen sëp wesa.

Wotöök wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Pël èen yesem Kapaneam kak sè oröa. Pël äak kakaati sè ruuröen pëel mëëa. “Ar kamtaöök oröpmorëënök neneren mëëaurö?”

34 Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök.

35 Pël èen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëëp.”

36 Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëë epël mëëa.

37 “Omën nemëën yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemënt won, nem wes nemëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte

(Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

38 Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.”

39 Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol äak kengkën sak neen utpet wesak apën?”

40 Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap.

41 Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

42 “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëën pöt pël

ëëpanëën naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kôn wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat.

⁴³ Pël ëak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëën Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat.

⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëëerö. Es-uwesta nariinwes.]

⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëën Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat.

⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëëerö. Es-uwesta nariinwes.]

⁴⁷ Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëën Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat.

⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëëerö. Es-uwesta nariinwes.

⁴⁹ Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat.

⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

*Öng wes yamäauta ngönte
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël sê oröa. Pël ëak pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë sê oröa. Pël ëen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi naröak sê morök elmëak pëël mëä. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?”

³ Maan Yesuuk epël mëä. “Moses pi pöta ngönte tolëël niia?”

⁴ Pël maan pit epël mëä. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut.”

⁵ Maan Yesuuk epël mëä. “Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina.

⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa.

⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpë naë rë olaan

⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë.

⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati sê wë ruuröak Yesuun taptan pëël maan

¹¹ songönte epël ök mëä. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.

12 Ën öng namp pim ompöp söp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”

*Yesu pi rungaarö welaköt elmëa
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa.

14 Pël yaëën pi itenak kön wiin utpet sëën ya këlangön kön wiak epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëën naë waisöp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök.

15 Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

16 Pël mëak pit moröëë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

*Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

17 Yesu pi pörek söp wesak söpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëël mëëa. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”

18 Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol ëënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup.

19 Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar

manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.”

²⁰ Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.”

²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”

²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.”

²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëën kaalak rangk epël mëëa. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët.

²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.”

²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök wëwë kosangtak öpën?”

²⁷ Maan ruuröen it kos ëëë epël mëëa. “Omnaröak pangk naëngan. Pël ëëneëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.”

²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa.

“Kat wi. Ten omnant pout sêp wesak nim ênêm elniaut.”

²⁹ Maan Yesuuk epêl mêëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, êlre pep, korôngre ru, êmre ya pôt nemêênre nem ngôn ompyautaan yak sêp wasêpna pöp

³⁰ pi omên kangut kêsang pan öpnaap. E yangerak wê kaare yang, sasre nan, êlre pep, korôngre ru, êmre ya omên pipot kööre tokê rangk orö morêêpnaat. Pêl êak wê ênêmak akun kaöaöök wêwê kosangêt öpnaap.

³¹ Pêl êak pôt wetêêröakaan selap ênêm rapnaat. Ên ênêmaröakaan selap wetê rapnaat.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar nent êa

(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pêl mêak kan yesem Yesuuk wet rêak Yerusalemê kanöököl yesên sa. Pêl yeem pöl ko wesak yesên pit yaan sa. Pêl êak ênêm imaurekaan kas kön wial sa. Pêl yaêên pim ru 12 pöröen pêlêêr wa top elmêak omnant pim naê orööpnaatön war wesak epêl ök mêëa.

³³ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakê yewais. Pörök sêên Omên Kêêp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngôn kosangötê ngarangköröa naê neulêên pit ngôn yaatak ne wel wiimêak neak ngönên köpêlöröa naê wes nemêên

³⁴ pitök ökre was neak waasöp ngês nenak pês nemöak kêra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sêên kaalak wal êëmaap.”

*Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak kimang
mëäuta ngönte*

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesuu naë sē epël mëä. “Rē yanuulaup, tenip omēn nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.”

³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pëel mëä.

³⁷ Pël maan piarip epël mëä. “Ni kat wiin wē ënëmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëel, wël aisëëë ngarangk öpenaat.”

³⁸ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wē. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnarök i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?”

³⁹ Maan epël mëä. “Yok pangk pël ëënaawaar.” Maan Yesuuk epël mëä. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëepna pöt yaap pël ëënëëwaar.

⁴⁰ Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëel wël aisapnaata ngönte nook naengan. Pël ëëpënëak yaö mëëaurökëër wël aisapnaat.”

⁴¹ Pël yaëen ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëa.

⁴² Pël yaëen Yesuuk wa top elmëak epël ök mëä. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë.

⁴³ Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëen elniip.

44 Ën arëkaan namp arim wotöök sêpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip.

45 Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne arök inëen elnëenëak neiraan. Nemtok inëen yaat mënak omën pouröa kangiir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup.”

*Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa
(Matu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

46 Yesure ruurö kak sê oröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëen omën il tēja omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup,

47 puuk, “Yesu Nasaret kakaanëp yes,” yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. “Yesu Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.”

48 Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen yaköm kön newi.”

49 Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng ëak taueë epël mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak it il tējaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.”

50 Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëër pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa.

51 Sê oröön epël mëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tējaupök epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”

52 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek sê.” Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sëen Yesuu ënëm sa.

11

*Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak sê oröa
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire Petani ka pöteparë sê oröak Yesuuk ru naar wes mäak

² epël mëëa. “Arip ka ëngköök sê oröak tapëtakëër itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën.

³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’ ”

⁴ Pël maan ruaar piarip sê pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii tē ulmëen wëen koirak wila.

⁵ Yawilën omën pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip tol ëënëak yawil?”

⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mëëa pöt ök maan kat wia.

⁷ Pël ëën Yesuu naë mësak sê pitëm ulpëënörö përeäk rangk wiin Yesu wel aisëa.

⁸ Pël ëën omën selap pitëm ulpëënöt përeäk kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök sê kewisat ilak këëmre kewis elmë sa.

⁹ Pël ëak omën selap, narö wetëere narö ënëm, pël yeem ngön ëak epël maö sa.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt oröpëneäk yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

11 Pël elmë Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê ilëak omnant itenak ewat sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pörö koirak Petani kakê sa.

*Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(Matiu 21:18-19)*

12 Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem Yesu këen elmëa.

13 Pël ëën kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëën uta wesak naë sê ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa.

14 Pël ëën itenak epël mëëa. “Niikaan ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

*Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)*

15 Pël ëak Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa.

16 Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mëëa.

17 Pël elmëak epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes.”

18 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëak mëngkën won sëpën?” pël mëak neneren mëëa. Pël ëak, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas ëën sëp wesa.

19 Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö söp wesak sa.

*Kemmenti umön rêauta songönte ök mëea
(Matiu 21:20-22)*

20 Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak së itaangkën këra pöment umön réak wëa, misënötëaan ëpötë pout.

21 Pël ëën Pita itenak ngön mëea pöt kön wiak epël mëea. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön réak wëep.”

22 Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön.

23 Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël së orö,’ pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëea pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat.

24 Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëëpnaat.

25 Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëen arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat.

26 [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolaan ëëpnaat.]”

*Yesure wotöökörö neneren morök elmëa
(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

27 Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëen kiri

ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak

²⁸ epël mëak pëel mëëa. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?”

²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. “Ne ngön kopët nent pëel niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan.

³⁰ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima? Aan kat wiim.”

³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’

³² Ën, ‘Son pimtök,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëëa pötaan kas ëa.”

³³ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte (Matu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerec së wakaima.

² Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanöm sëën inëën ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëën së oröön

3 tang möak waö elmëen elek kaalak sa.

4 Sëen ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa.

5 Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen së oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna.

6 Pël ëen pimtë ru ulööpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa.

7 Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëea. 'Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.'

8 Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökaan wilëngkëel moolëa."

9 Pël mëak Yesuuk epël mëea. "Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëepën? Pi oröak ngarangkörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëepnaat.

10 Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

'Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

11 Anutu pimtök pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë.' "

12 Yesu pi pël maan wotöökörö pit watëpang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëen sëp wesak sa.

*Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa
(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)*

13 Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëepënëak wes mëa.

14 Pël één pit Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ewat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won?”

15 Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. “Ar tol éénak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.”

16 Pël maan nent mangkën pëel mëëa. “Könre yapin epot talëpëët?” Maan pit epël mëëa. “Sisaëët.”

17 Pël maan puuk epël mëëa. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

*Weletakaan wal yaauta ngönte
(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)*

18 Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaurö. Pit së oröak epël mëak pëel mëëa.

19 “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sèpnaat.’

20 Pël één omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia.

²¹ Pël één nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël één ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia.

²² Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia.

²³ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?”

²⁴ Pël maan Yesuuk pitën epël mëëa. “Ar ngönëngre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e we-sëë irikor ngön yak.

²⁵ Weletakaan wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro.

²⁶ Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëën Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’

²⁷ Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak.”

*Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëëa
(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëën ngön kosangötë ngarangk namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosang taltak kaöet?”

²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön kosang kaöet epël wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këëp.

³⁰ Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.’

³¹ Pöta kar nent epël wia. ‘Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.’ Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas.”

³² Pël maan ngön kosangötë ngarangkepök epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön.

³³ Pël ëak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëel elmëere ën nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëëmëet piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas.”

³⁴ Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tek-tekring yemaan kat wiak epël mëëa. “Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën.” Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëel mapnaaten kas ëen sëp wesa.

*Yesu pimtök Kristoon pëel mëëa
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëak pëel mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?”

³⁶ Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa.
‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.
“Ni wais nem yaapkëetak öm.

Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.” ’

³⁷ Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” Pël yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa

(Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. “Ar ngön kosangötë ngarangköröa ut-petatön ngarangk këëkë ëën. Pit ulpëën waliit mëak wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaaurö.

³⁹ Pël ëak ngönën tupötëëre këëre imën akunatë itëkëël omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö.

⁴⁰ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëën weimeë morök elmëak omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

Öng kapir omnant wonöpë ngönte

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësngësöök wel aisëë itenaan omnarö mon yawia. Pël yaëën omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia.

⁴² Pël yaëën öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia.

⁴³ Pël yaëën Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epël ök mëëa. “Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntaröaat il yewas.

⁴⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

13

Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngönën tuptakaan oröak yesën pim ru nampök epël ök mëëa. “Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök réaap. Ompyaö pan.”

² Maan Yesuuk epël mëëa. “Peene itaangkën kësangpel ök réaan itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

Këlangön akunet orööpnaata ngönte

(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök së wëën Pitaare Sems, Sonre Entru pit së Yesuun pëentak epël mëak pëël mëëa.

⁴ “Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?”

⁵ Pël maan Yesuuk ngës réak epël mëëa. “Ar omnaröak lupöt wa irikor elniipanëën këëkë ngarangk ëën.

⁶ Naröak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat.

⁷ Ar nga yapinte kat wiak kas eëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omën pipot wet rëak orööpnaat.

⁸ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga eëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga eëpnaat. Pël yaëen moupötta tapël we naöökël së möak naöökël pël eëpnaat. Pël yaëen kaömp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök eëpnaat.

⁹ “Ar omnaröen ngarangk këekë eën. Pit ar kaöröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëepnaat. Pël eën pitëm eöetak nem ngönte tekeri wesak manëët.

¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet rëak ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak ëaut.

¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pël ëak kön selap eënganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël eën anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëëngk Pulöökë ngönöt pël eëpnaat.

¹² Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat.

¹³ Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën eën kööre tok elniipnaat. Pël eëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.”

Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta

*ngönte**(Matu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këekë kön wiaan.) “Pël yaëën Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën.

15 Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan.

16 Ën yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan.

17 Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaürö tol ëëpën?

18 Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëën Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök.

19 Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutö mre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat.

20 Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

21-22 Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tek-tek ngön yaaö omnamp,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan.

23 Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak.

Pötaanök enëmak jaaröön engk ma e wasnganok.”

*Omën Këepë orööpnaata ngönte
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël één ngoonöpta ngaap yesën

²⁵ ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat.

²⁶ Pël yaëën Omën Këep ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë jaaröön itaampnaat.

²⁷ Pël één nem enselörö wes mëën së nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëëpnen ëa.”

*Këra wasmentë ngönte
(Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas.

²⁹ Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët.

³⁰ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat.

³¹ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

*Omën Këepë akunet köpël wë pöta ngönte
(Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)*

³² “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere

Anutuu Ruup neenta ewat naön. Pep pimtökäär ewat wë.

³³ Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön.

³⁴ Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sêpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai ëëpënëak mapnaat.

³⁵ Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön. Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma röökre ëlpamën yaëën ma wangam kanök orööpën pöten köpël wë pötaan ngarangk ëeim ön.

³⁶ Ar om ka ureim wëën teënt wais oröön yaan sënganëën.

³⁷ Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia

(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Kaömp yis namëënöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sêpënëak yaëën kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëep wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa.

² Pël yeem epël mëëa. “Om narö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa

(Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëën öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring

nent kep ompyautaring wak sē rēak kepönöök pout lē momēa.

⁴ Pēl yaalmēen omēn pōrek wēaurōakaan narōak neneren kēepōt ngōn epēl mēea. “Omēn sum kēsangringēt orōp ēēn utpet yewas?”

⁵ I kamp ompyaō piptak mon 300 kina il wesak koirēn omēn omnant wonörō mangkēn pangk ēēpnaatep.” Pēl mēak öng pöpōn ngōn kosang mēea.

⁶ Pēl yemaan Yesuuk epēl mēea. “Pēl mangan. Ar tol ēēnak maan pi ya kēlangōn kōn yawi. Pi neen ompyaō pan yaalnē.

⁷ Omnant wonörō pit akun wali arring wēen sant elmēenēak pōt yok pangk pēl elmēenēet. Ne pōt, arim naē akun wali naön ēēmaap.

⁸ Öngöp pi pim elnēēpnaal yaalnē. Ne teent wel wiin yang kel neweerēpnaat. Pōtaan tiarim yeē pōl nem koröpōön kan yaō yaalmē.

⁹ Ne yaap niamaan. Ngōn ompyaut yang ēlötē aō sēen pangk ēēpnaal öng epopē nem koröpōön kan yaō yaalmē epta ngönteta aō sēen pangk ēēpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipēnēak mēea

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pōtak Yesuu ru 12 pörōakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanēp puuk kiri ar yaaō kaōarōa naē sē piin kup mowiipēnēak war wesak ök mēea.

¹¹ Pēl ēēn pit kat wiak ya kē sak sum mampēnēak mēea. Pēl maan pi Yesuun kup mowiipēnēak kan ap weseima.

Yesure ruurō mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

12 Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuu ruuröak piin epël mëak pëël mëëa. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?”

13 Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëën koirak pöt pim ënëm sën.

14 Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,” pël ya,’ pël man.

15 Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.”

16 Pël maan ruuar kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

17 Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa.

18 Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.”

19 Maan ruurö pit ngës rëak pöppöp epël mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa.

20 Pël maan mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epopök.

21 Omën Këëp ne gönëntak nemëen ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësangpan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

*Kë mena**(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)*

²² Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mäak pel menak epël mëä. “Epët nem mësepëtak wa neë.”

²³ Pël mäak wain kelön nent wak Anutuun yowe mäak mangkën pourö na.

²⁴ Yenën mëä. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas.

²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuu naë wain i maim nent nëmpenen ëä.”

*Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëä**(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)*

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mäak kakaan oröak Olip tomökël sa.

²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëä. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’

²⁸ Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet rëak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.”

²⁹ Pël maan Pitaak epël mëä. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naengan pan.”

³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ne yaap niamaan. Peene röök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.”

³¹ Maan Pitaak epël mëä. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak

naniwasën eëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök äak tapël mëäa.

*Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëäa
(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk ruuröen epël mëäa. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.”

³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëä.

³⁴ Pël yeem epël mëäa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.”

³⁵ Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën eëpnaat ëen pöt mop mowiipënëak kimang mëäa.

³⁶ Pël yeem epël mëäa. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul eëm.”

³⁷ Pël më pet irak kaalak së itaangkën ka uraan Pitaan epël mëäa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiit naöngan ma?

³⁸ Moröktak wiap sënganëen lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.”

³⁹ Pël mëak kaalak së kimang mëäa tapët kaalak mëäa.

⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak së itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëen pangk naën ëen ngön nent nemaan ëä.

41 Pël èen kaalak sè kimang mèak waisèn akun nentepar nent sèen epël mèëa. “Ar om ka kõnkõn ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanõm yes. Omën Këep nemëen kup mowiak omën utpetarõa moresi neulëëpnaat.

42 Wal èen sèpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarõ.”

Yesu wali wa

(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12)

43 Yesu pi pël yamëem wëen pim ru 12 pörõakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaõ kaõarõere ngõn kosangõtë ngarangkörõere kaõarõ maan inre tang wak sè orõa.

44 Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mèëa. “Ar ëwat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.”

45 Pël mèak pi teëntom Yesuu naë sè, “O Aköp,” pël mèak tot na.

46 Pël yaalmëen itenak wak kosang wesa.

47 Pël yaëen ru piiring wëaurõakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tèak kiri ar yaaõ wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per olëa.

48 Pël yaëen Yesuuk epël mèëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma?

49 Ne kët ël epotë ngõnën tup kaõetak arring wëaup. Pël èen ar akun põtë neneõn ëaurõ. Pël ëaap epël yaalnëen ngõnën pepeweri nemëen retëng ëa põt kosang yes.”

50 Pël yemaan pim ruurõ sèp mowesak kas sa.

51 Pël yaëen yokot ulwas namp poë koröpõ pëen ureëaup pim ënëm yesën

52 wali wëen poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

*Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa
(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)*

53 Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa.

54 Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmööké kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekarak wel aisëak es mor yesa.

55 Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa.

56 Pël yeem omën selap pan pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën ëa.

57 Pël yaëen omën naarök kaar epël mëëa.

58 “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëëngk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’ ”

59 Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa.

60 Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekarak wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?”

61 Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëël mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?”

62 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim

yaapkeël wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.”

⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëën pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol ëën omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?”

⁶⁴ Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.”

⁶⁵ Pël mëak naröak ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngep elmëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmöökö kakaati wëën kiri ar yaaö wotöököpë inëën koont nampök së

⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.”

⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön ëa.

⁶⁹ Pël ëën inëën koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.”

⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëauröak epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.”

⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.”

⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar äa. Pël ään Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ään ing kaö äa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top äak Yesuu mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël äak wii tëak naröak mësak së Pailatë naë moulmëa.

² Pël ään Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa.

³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa.

⁴ Pël yaëën Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëën ngön könöm wesak yaan tol äänak kat wieëak nerek naën yaën?”

⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa.

⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga

yaalem namp mēna. Pēl ēēn pōtaan wii kaatak ulmēa.

⁸ Pēl ēēn omēn selap pit Pailatē naē sē wa rongan ēak krismaki poutē yaalmēaul elmēēpēnēak ök mēēa.

⁹ Pēl ēēn Pailatök epēl ök mēēa. “Yuta omnarō arim omp aköp mait elmēak wes nimēēmaan. Kat wiin pangk yaē ma?”

¹⁰ Yuta omēn kaōarō Yesuun om pas kaaō kön wieē wii kaatak moulmēa pöt pi ēwat wēak pēl mēēa.

¹¹ Pēl maan kiri ar yaaō kaōarōak omnarōen Parapas Yesuu urtak wilak wes mēēpnaan mapēnēak kēk mēēa.

¹² Pēl yaēēn Pailatök kaalak epēl mēak pēl mēēa. “Pēl ē kosang yewas pöt arim omp ak pēl yemak pöp tol ēēm?”

¹³ Maan elek wiak mēēa. “Pi kēra yetaparak wel wiip.”

¹⁴ Maan epēl mēēa. “Omēn epop utpet oröp nent ēa?” Maan rangkrangk ngön ē olēak epēl mēēa. “Kēra yetaparak wel wiip.”

¹⁵ Pēl maan Pailat pi pitēm kentöt pet irēpnaak yak Parapas wes mēa. Ēn Yesuun pöt maan pol koröp wapōtringōök momōak kēra yetaparak mööpēnēak ngaarōa ngēsē wes momēa.

*Ngaarōak Yesuun ököökre waswas elmēa
(Matiu 27:27-31; Son 19:2-3)*

¹⁶ Pēl ēēn ngaarō pit Yesu mēsak orōak sē yang ngarangkēpē ka kaō nerak ulmēak maan nga omēn pourō pim naē wa rongan ēa.

17 Pël äak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket äa nent kepönöök mowaëa.

18 Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëea. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.”

19 Pël mëak kalaö naöoring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëengk yemowesaul ököök elmëa.

20 Ököökre waswas pël elmëak ulpëen köp möaup përeak kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaparak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

21 Kamtaöök yesem omën namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas pi-arpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesuu këra yetapër waalën sa.

22 Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa.

23 Pël äak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor äak nëmpënëak mangkën kaaö äa.

24 Pël ëen pit këra yetaparak möak pim ulpëenre poë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia.

25 Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa.

26 Pël äak pim kepön löötak epël retëng äa. “Epop Yuta omnaröa omën omp aköp.”

27 Pël äak ngaare këkain omën naar, namp yaap-këel namp katnëel, mö ulmëa.

28 [Pël ëen ngönëntak epël äa pöt kë oröa. “Omën utpet yaauröa rongantak ulmëaup.”]

²⁹ Pël één omnarö sak waisak yeem piin sömre elakëer kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëengtk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël éauppe

³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.”

³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë.

³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël één tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan.” Pël yemaan omën ngësngës mö ulmëa pöarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wieë së 3 kilok ëa.

³⁴ Pël één 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol éénak ne sëp yenewasën?”

³⁵ Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.”

³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.”

³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

38 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa.

39 Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëel tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

40 Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi pörö.

41 Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëen elmë imaurö. Pitëmënt pëen won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42)

42 Kë yesa akun ngëengkët ëlpamökëen wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëp sa.

43 Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëepnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa.

44 Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan sëen pëel mëëa.

45 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kuure mak mëëa.

46 Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëen wesak kël öngöp

tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmäa.

⁴⁷ Pël yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa mëepënëak sum ëak kopëta wesa.

² Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra.

³ Pël ëen yangaö temanöm yewasem neneren epël mëëa. “Yangaöökë kanrakaan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?”

⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa.

⁵ Pël ëaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëen kôlam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa.

⁶ Pël yaëen epël mëëa. “Yaan sëngan. Ar Yesu Nasaret kakaanëp yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë.

⁷ Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. ‘Pi Kalili yangerakël arimëen wet rëak sëpënëak ök niaaup. Pörek së itaampun.’ ”

⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökaan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëen onnaröen ök nemaan ëa.

*Yesuuk Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa
(Matiu 28:9-10; Son 20:11-18)*

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëp ngaan urmer 7 ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa.

¹⁰ Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa.

¹¹ Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

*Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa
(Luk 24:13-35)*

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa.

¹³ Pël elmëën piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

*Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa
(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)*

¹⁴ Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëën ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëën itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëën kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa.

¹⁵ Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man.

¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëën yaö sëpnaap.

¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngolöpöök apnaat.

18 Kamalörö moröak mäsäl eëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yau-man yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sëpnaat.”

*Yesu kutömweri isa
(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)*

19 Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anu-tuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkëetakël wel aisëak wë.

20 Pël eën pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëën Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2